Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
MACIEJE SZPUNARA
přednesené dne 16. dubna 2015 [1]

Věc C-4/14

Christophe Bohez
proti
Ingrid Wiertz

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Korkein oikeus (Finsko)]

„Soudní spolupráce v občanských věcech — Nařízení (ES) č. 44/2001 — Příslušnost a výkon soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech — Vyloučené věci — Rodinné právo — Nařízení (ES) č. 2201/2003 — Příslušnost, uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech rodičovské — Rozhodnutí o právu na styk s dítětem se stanovením penále — Vymáhání penále“

I – **Úvod**

1. Korken oikeus (finský Nejvyšší soud) Soudu klade jednak otázku týkající se použití nařízení (ES) č. 44/2001 [2] na výkon soudního rozhodnutí vydaného jedním členským státem v jiném členském státě, pokud toto rozhodnutí stanoví za účelem zajištění výkonu práva na styk s dítětem penále, a jednak se dotazuje na podmínky vymáhání takového penále.

2. Projednávaná věc, nahlížíme-li na ni z globálního hlediska, svědčí o tom, nakolik je obtížné určit právní režim použitelný na penále v rámci systému uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v Evropské unii. K ještě obtížnější situaci to vede ve specifickém případě, kdy je penále stanoveno za účelem výkonu práva rodiče na styk s dítětem. Za těchto okolností má Soud odpovědět na předběžné otázky položené předkládajícím soudem.

1 — Původní jazyk: francouzština.

2 — Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42).

II – **Právní rámec**

A – *Unijní právo*

1. Nařízení č. 44/2001

3. Článek 1 odst. 1 a odst. 2 písm. a) nařízení č. 44/2001, který se týká oblasti působnosti tohoto nařízení, stanoví:

„1. Toto nařízení se vztahuje na občanské a obchodní věci bez ohledu na povahu soudu. Nevztahuje se zejména na věci daňové, celní a správní. Toto nařízení se vztahuje na věci občanské a obchodní bez ohledu na druh soudu. Nevztahuje se zejména na věci daňové, celní a správní.

2. 2. Toto nařízení se nevztahuje na:

a) věci osobního stavu, způsobilosti fyzické osoby k právům a právním úkonům, majetková práva plynoucí z manželských vztahů a dědění, včetně dědění ze závěti;“

4. Článek 45 odst. 2 a článek 49 nařízení č. 44/2001 jsou součástí kapitoly III s názvem „Uznávání a výkon“.

5. Článek 45 odst. 2 tohoto nařízení stanoví:

„2. Cizí rozhodnutí nesmí být v žádném případě přezkoumáváno ve věci samé.“

6. Článek 49 uvedeného nařízení zní:

„Cizí soudní rozhodnutí o zaplacení penále jsou v dožádaném členském státě vykonatelná pouze tehdy, jestliže je výše penále s konečnou platností stanovena soudy členského státu původu.“

3. Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003

7. Článek 1 nařízení č. 2201/2003 [3] vymezuje oblast působnosti nařízení následovně:

„1. Toto nařízení se bez ohledu na druh soudu vztahuje na občanskoprávní věci týkající se:

[…]

b) přiznání, výkonu, převedení a úplného nebo částečného odnětí rodičovské zodpovědnosti.

2. Věci uvedené v odst. 1 písm. b) se mohou zejména týkat:

a) práva péče o dítě a práva na styk s dítětem;

[…]“

8. V článku 26 tohoto nařízení se uvádí:

„Rozhodnutí nesmí být v žádném případě přezkoumáváno ve věci samé.“

3 — Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (Úř. věst. L 338, s. 1; Zvl. vyd. 11/47, s. 257).

9. Pokud jde o vykonatelnost rozhodnutí o právu na styk s dítětem, článek 28 odst. 1 nařízení č. 2201/2003 stanoví:

„Výkon rozhodnutí o výkonu rodičovské zodpovědnosti ve vztahu k dítěti vydaných v členském státě, v němž jsou vykonatelná a která byla doručena, je nařízen v jiném členském státě, byla-li tam tato rozhodnutí na návrh kterékoli zúčastněné strany prohlášena za vykonatelná."

10. Pro některá rozhodnutí týkající se práva na styk s dítětem lze použít zvláštní režim. Článek 41 odst. 1 první pododstavec stanoví:

„Právo na styk s dítětem […] přiznané vykonatelným rozhodnutím vydaným v jednom členském státě se uznává a je vykonatelné v jiném členském státě bez nutnosti prohlášení vykonatelnosti a bez možnosti námitky proti uznání rozhodnutí, pokud bylo rozhodnutí osvědčeno v členském státě původu v souladu s odstavcem 2."

11. Článek 47 téhož nařízení stanoví:

„1. Vykonávací řízení se řídí právem členského státu výkonu.

2. Každé rozhodnutí vydané soudem jiného členského státu a prohlášené za vykonatelné v souladu s oddílem 2 nebo osvědčené v souladu s čl. 41 odst. 1 […] se vykoná v členském státě výkonu za stejných podmínek, za jakých by bylo v tomto členském státě vykonáno, kdyby v něm bylo i vydáno.

[…]"

B – *Belgické právo*

12. Penále je upraveno ustanoveními článku 1385a až 1385h soudního řádu (Code judiciaire, dále jen „soudní řád").

13. Článek 1385a soudního řádu stanoví:

„Soud může na návrh účastníka řízení stanovit, že je druhý účastník v případě nesplnění hlavní povinnosti, která mu byla uložena, povinen zaplatit peněžitou částku, tzv. penále; tím není dotčen případný nárok na náhradu škody. […]"

14. Článek 1385b soudního řádu zní následovně:

„Soud může stanovit penále buď jako jednorázovou částku, nebo jako částku za časovou jednotku či porušení povinnosti. V těchto případech může soud také určit částku, po jejímž dosažení zaniká povinnost platit penále."

15. Článek 1385c soudního řádu stanoví:

„Vzniklé penále náleží v plném rozsahu účastníkovi řízení, který docílil vydání odsuzujícího rozsudku. Tento účastník řízení může penále vymáhat přímo na základě rozsudku, kterým bylo penále stanoveno."

16. Článek 1385d téhož kodexu zní následovně:

„Soud, který nařídil penále, může na žádost povinné osoby penále zrušit, odložit jeho splatnost nebo je snížit, pokud není schopna trvale nebo přechodně hlavní povinnost splnit. Penále splatné předtím, než nastala nemožnost splnit hlavní povinnost, nemůže soudce zrušit nebo snížit."

17. Vzhledem k tomu, že je exekučním titulem, na jehož základě lze penále vymáhat, soudní rozhodnutí, kterým bylo penále stanoveno (článek 1385c soudního řádu), nemusí oprávněná osoba podat před vymáháním penále návrh na určení jeho výše.

18. V případě popření ze strany dlužníka, je osoba oprávněná z penále povinna předložit důkaz tvrzeného neplnění povinností. Soudu tak přísluší, aby zhodnotil, zda jsou podmínky pro zaplacení penále splněny.

C – *Finské právo*

19. Ve Finsku je penále, které se stanoví za účelem prosazení práva na styk s dítětem, upraveno v zákoně o výkonu rozhodnutí o péči o dítě a právu na styk s dítětem (lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annettu laki) (TpL) a v příslušném rozsahu i v zákonu o penále (uhkasakkolaki).

20. Podle § 16 odst. 2 TpL může soud, který rozhodl o právu na styk s dítětem a jemuž byl následně předložen návrh na výkon tohoto práva, uložit povinné osobě, vůči níž je veden výkon rozhodnutí, aby rozhodnutí pod sankcí penále splnila.

21. Penále se v zásadě stanoví jako jednorázová částka. Existují-li pro to zvláštní důvody, lze však výši penále určit kumulativně (§ 18 odst. 1 a 2 TpL).

22. Penále se platí vždy státu, a nikoli protistraně.

23. Pokud soud shledá návrh odůvodněným, může v rámci nového řízení nařídit zaplacení penále, které stanovil. Zaplacení penále nelze nařídit, jestliže povinná osoba prokáže, že měla legitimní důvod k tomu, aby povinnost nesplnila, nebo tuto povinnost v mezidobí splnila (§ 19 odst. 1 a 2 TpL).

24. Soud může nařídit platbu nižšího než původně stanoveného penále, pokud byla hlavní povinnost z podstatné části splněna nebo je výrazně snížena platební schopnost povinné osoby, nebo existuje jiný legitimní důvod pro snížení penále (§ 11 zákona o penále).

25. Podle § 12 odst. 2 uhkasakkolaki může orgán, který stanovil penále, toto rozhodnutí zrušit a věc zcela nebo zčásti znovu projednat, pokud se změnily okolnosti, vyšly-li najevo nové podstatné skutečnosti nebo toto rozhodnutí spočívá na zjevně nesprávném použití zákona.

III – **Skutkový stav sporu v původním řízení, předběžné otázky a řízení před Soudním dvorem**

26. Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že Christophe Alfons Adrien Bohez a Ingrid Wiertz uzavřeli manželství dne 16. května 1997 v Belgii a měli dvě děti. Manželé se v roce 2005 rozvedli a paní Wiertz se odstěhovala do Finska.

27. Dne 28. března 2007 vydal soud prvního stupně v Gentu (Belgie) rozhodnutí o péči o dítě, určení pobytu, právu na styk s dítětem a výživném pro tyto děti (dále jen „rozhodnutí ze dne 28. března 2007 “). Za účelem výkonu práva na styk s dítětem, které bylo panu Bohezovi přiznáno, soud současně rozhodnutím stanovil i penále. Podle rozhodnutí měla být panu Bohezovi vyplacena částka ve výši 1 000 eur na dítě za každý den, kdy měl právo na styk s dítětem a dítě mu nebylo předáno. Maximální částka penále byla stanovena na 25 000 eur.

28. Pan Bohez se obrátil na finské soudy s návrhem, aby byla paní Wiertz stanovena povinnost uhradit mu za neuskutečněné návštěvy dítěte penále určené v rozhodnutí ze dne 27. března 2007, a to 23 398,69 eur, nebo aby bylo toto rozhodnutí ve Finsku prohlášeno za vykonatelné. Na podporu svého návrhu před Itä-Uudenmaan käräjäoikeus (soud prvního stupně finské provincie Itä Uusimaa) tvrdil, že několikrát nedošlo k předání dítěte, takže již bylo dosaženo maximální výše penále stanovené tímto rozhodnutím. Pan Bohez, který vycházel z toho, že podle belgického práva je penále vymáháno orgány provádějícími výkon přímo a není nutné nové soudní řízení, měl za to, že by měl být jeho návrh považován za návrh na vymáhání splatné peněžité pohledávky a že z toho důvodu věc spadá do působnosti nařízení č. 44/2001.

29. Paní Wiertz namítala, že povinnost platit penále belgický soud s konečnou platností nestanovil, a rozhodnutí tedy není vykonatelné. Žádný orgán dle jejího názoru neprokázal, že došlo k nesplněním povinnosti, která by měla za následek povinnost platit penále. Paní Wiertz rovněž tvrdila, že styku s dětmi upravenému v rozhodnutí ze dne 28. března 2007 nebránila.

30. V rozhodnutí ze dne 8. března 2012 Itä-Uudenmaan käräjäoikeus (soud prvního stupně finské provincie Itä Uusimaa) konstatoval, že se návrh netýká výkonu rozhodnutí o právu na styk s dítětem, nýbrž pouze o návrh na vymáhání penále stanoveného za účelem zajištění výkonu rozhodnutí ze dne 28. března 2007. Dovodil tak, že v rozsahu, v němž se návrh týká výkonu rozhodnutí, kterým je stanovena peněžitá povinnost, náleží do oblasti působnosti nařízení č. 44/2001. Avšak vzhledem k tomu, že rozhodnutí ze dne 28. března 2007 určilo penále pouze periodicky a nestanovilo jeho výši, jak požaduje článek 49 nařízení č. 44/2001, s konečnou platností, odmítl Itä-Uudenmaan käräjäoikeus návrh pana Boheze jako nepřípustný.

31. Usnesením ze dne 16. srpna 2012 Helsingin hovioikeus (soud druhého stupně) odmítnutí návrhu pana Boheze pro nepřípustnost potvrdil. V odůvodnění svého rozhodnutí však provedl odlišný právní rozbor než soud prvního stupně. Helsingin hovioikeus, který měl za to, že se jedná o návrh podaný v rámci výkonu rozhodnutí o právu na styk s dítětem, konstatoval, že s ohledem na čl. 1 odst. 2 písm. a) nařízení č. 44/2001 návrh nespadá do působnosti tohoto nařízení, ale do působnosti nařízení č. 2201/2003. Podle čl. 47 odst. 1 nařízení č. 2201/2003 by se mělo vykonávací řízení v projednávané věci řídit finským právem, tj. TpL.

32. Pan Bohez podal dovolání ke Korkein oikeus, v němž požadoval zrušení usnesení přijatého Helsingin hovioikeus a zopakoval své návrhy z řízení v prvním stupni.

33. Za těchto podmínek se předkládající soud usnesením ze dne 31 prosince 2013, došlým kanceláři Soudního dvora dne 6. ledna 2014, rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Musí být čl. 1 odst. 2 nařízení [č. 44/2001] vykládán v tom smyslu, že spory, ve kterých jde o vymáhání penále (astreinte), které bylo stanoveno v rozhodnutí týkajícím se péče o dítě a práva na styk s dítětem za účelem zajištění hlavní povinnosti, nespadají do oblasti působnosti tohoto nařízení?

2) Pokud výše uvedené spory do působnosti nařízení [č. 44/2001] spadají, musí být článek 49 tohoto nařízení vykládán v tom smyslu, že penále stanovené vždy za jeden den, které je v členském státě původu jako takové přímo do stanovené výše vykonatelné, ale jehož konečná výše se může změnit na základě žádosti nebo tvrzení osoby, která penále dluží, je v [jiném] členském státě vykonatelné teprve tehdy, je-li jeho výše v členském státě původu s konečnou platností samostatně stanovena?

3) Pokud výše uvedené spory nespadají do působnosti nařízení [č. 44/2001], musí být čl. 47 odst. 1 nařízení [č. 2201/2003] vykládán v tom smyslu, že donucovací a ochranná opatření, která se týkají péče o dítě a práva na styk s dítětem, která jsou součástí vykonávacího řízení ve smyslu

tohoto ustanovení, tj. vykonávacího řízení, které se řídí právem členského státu výkonu, nebo mohou být považována za součást rozhodnutí o péči o dítě a právu na styk s dítětem, které je přímo vykonatelné v tomto členském státě na základě nařízení [č. 2201/2003]?

4) Musí být v případě, že je požadováno vymáhání penále v jiném členském státě, vyžadováno, aby výše toho penále byla v členském státě, ve kterém bylo rozhodnutí vydáno, stanovena s konečnou platností samostatně, i když by se na vymáhání penále nepoužilo nařízení [č. 44/2001]?

5) Pokud je penále stanovené za účelem výkonu práva rodiče na styk s dítětem vykonatelné v jiném členském státě a výše penále, které je třeba vymáhat, nebyla v členském státě původu samostatně s konečnou platností stanovena,

   a) je podmínkou vymáhání penále, aby bylo přezkoumáno, zda právu na styk s dítětem bránily důvody, jejichž zohlednění bylo nutné s ohledem na práva dítěte; a

   b) který soud je pro přezkum těchto skutečností příslušný; přesněji řečeno

      (i) omezuje se příslušnost soudu státu výkonu rozhodnutí na přezkum, zda důvod údajné překážky právu rodiče na styk s dítětem výslovně vyplývá z rozhodnutí ve věci samé; nebo

      (ii) vyplývá z práv dítěte chráněných v Listině základních práv Unie, že soud státu výkonu rozhodnutí má širší pravomoc nebo povinnost přezkoumat, zda právu na styk s dítětem bránily důvody, jejichž zohlednění bylo nezbytné pro ochranu práv dítěte?“

34. Účastníci původního řízení, finská, litevská a španělská vláda, jakož i Evropská komise předložili písemná vyjádření.

35. Pan Bohez, finská vláda, jakož i Komise rovněž přednesli vyjádření na jednání, které se konalo dne 8. ledna 2015.

IV – **Analýza**

36. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce Korkein oikeus se v zásadě týká dvou problémů spojených s výkonem soudního rozhodnutí, které bylo vydáno v jednom členském státě, v jiném členském státě, jestliže toto rozhodnutí stanoví za účelem zajištění výkonu práva na styk s dítětem upraveného soudem původu penále, jehož výše je stanovena kumulativně[4]. První problém spočívá v určení, jaké nařízení se na takové penále použije, druhý problém se týká podmínek vymáhání penále.

37. V této souvislosti považuji za nutné zabývat se předně ožehavou otázkou právní kvalifikace penále v belgickém a finském právu, aby bylo možno v projednávané věci určit právní režim, který se na takové opatření použije v rámci systému uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v Evropské unii.

A – *Úvodní poznámky týkající se právní povahy penále*

38. V prvé řadě bych chtěl připomenout, že ke zjištění a posouzení skutkového základu sporu, o němž rozhoduje, jakož i k výkladu a aplikaci vnitrostátního práva, je výlučně příslušný předkládající soud[5].

4 — V projednávané věci je částka stanovena za den a za dítě při současném určení maximální výše celkové částky. Viz bod 27 výše.

5 — Rozsudek Econord (C-182/11 a C-183/11, EU:C:2012:758, bod 21).

39. Za těchto okolností je namístě předně poznamenat, že penále je institut známý v několika členských státech [6], a to včetně penále k zajištění výkonu práva na styk s dítětem [7]. Pokud srovnáme vnitrostátní právní úpravy penále, zjistíme několik společných rysů, ale i značné rozdíly [8]. To je případ zejména belgického a finského práva, jichž se týká spor v původním řízení [9].

40. Zadruhé, pokud jde o shodné rysy těchto dvou vnitrostátních právních úprav, z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že penále má ve vztahu k hlavní povinnosti akcesorickou povahu, musí být povoleno soudem [10] a na dlužníka vyvíjí finanční tlak, aby vykonal soudní rozhodnutí, které bylo vůči němu vydáno. V belgickém [11] a finském právu má totiž penále donucovací povahu a povinnost uhradit jej vzniká již na základě skutečnosti, že nebylo splněno soudní rozhodnutí. Právě donucovací charakter je znakem, který je společný pro penále a opatření k výkonu rozhodnutí [12].

41. Zatřetí, co se týče odlišností právních úprav, z předkládacího rozhodnutí plyne, že se rozdíly mezi belgickou a finskou právní úpravou týkají zejména řízení, na jehož základě je stanoveno a vymáháno penále, a dále určení oprávněné osoby, které mají být částky z titulu penále zaplaceny [13].

42. V prvé řadě, pokud jde o řízení, na jehož základě je stanoveno a vymáháno penále, tkví odlišnosti především v požadavku na určení jeho přesné výše a způsobů tohoto určení. Z předkládacího rozhodnutí totiž vyplývá, že v belgickém právu mechanismus penále, který se použije také v oblasti práva na styk s dítětem, zcela vylučuje řízení o určení výše penále [14]. Jinými slovy oprávněná osoba nemusí před jeho vymáháním podat u soudu návrh na určení výše penále [15]. Podle článku 1385c

6 — Viz články 1050 a 1050 polského občanského soudního řádu, články 709 a 711 španělského soudního řádu, články L 131-1 až 131-4 francouzského soudního a exekučního řádu, a § 888 německého občanského soudního řádu. Viz zejména Grzegorczyk, P., „Egzekucja świadczeń polegających na wykonaniu lub zaniechaniu czynności w państwach europejskich“, *Proces Cywilny. Nauka, kodyfikacja, praktyka*, Grzegorczyk, P., Knoppek, K., Walasik, M. (vyd.), Warszawa, 2012, s. 1021 až 1055, a Ramien, O., *Rechtsverwirklichung durch Zwangsgeld*, J. C. B. Mohr (Paul Siebeck) Tübingen, 1992.

7 — Viz články 598[15] a 598[16] polského občanského soudního řádu.

8 — S výjimkou belgického, lucemburského a holandského práva, které jsou v této otázce totožné. Viz Payan, G., *Droit européen de l'exécution en matière civile et commerciale*, Nakladatelství Bruylant, Bruxelles, 2012, s. 172 až 184. Ustanovení upravující penále vycházejí ze zákona ze dne 31. ledna 1980, kterým se schvaluje Úmluva Benelux o jednotném právu upravujícím penále a její příloha (jednotný zákon o penále), které byly podepsány v Haagu dne 26. listopadu 1973 (*Moniteur belge*, ze dne 20. února 1980, s. 2181).

9 — Na shodné rysy a odchylky vnitrostátních právních úprav, které se použijí na penále, již upozornilo několik důvodových zpráv přijatých k Úmluvě ze dne 27. září 1968 o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 1972, L 299, s. 32, dále jen „Bruselská úmluva“) a k nařízení č. 44/2001. K tomu viz zpráva o úmluvě o přistoupení Dánského království, Irska a Spojeného království Velké Británie a Severního Irska k Bruselské úmluvě, jakož i o protokolu o jejím výkladu Soudním dvorem, vypracovaná P. Schlosserem; tato úmluva byla podepsána v Lucemburku dne 9. října 1978 (Úř. věst. 1979, C 59, s. 71), jakož i zpráva o aplikaci nařízení č. 44/2001 v členských státech (zpráva Heidelberg), kterou vypracovali Hess, B., Pfeiffer, T., et Schlosser, P., Mnichov, 2007. V této souvislosti viz také důvodová zpráva k Úmluvě o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech podepsané v Luganu dne 30. října 2007 (Úř. věst. 2009, C 319, s. 46).

10 — Viz článek 1385a soudního řádu a a § 16 odst. 2 TpL.

11 — V belgickém právu je penále definováno jako „uložení povinnosti zaplatit určitou peněžitou částku, které je soudem vysloveno jako opatření akcesorické povahy, kterým má být vytvořen takový tlak na dlužníka, aby splnil povinnost, která mu byla stanovena“. Viz Van Ommeslaghe, P., «Les obligations – Examen de jurisprudence (1974-1982) – Les obligations», Revue critique de jurisprudence belge, 1986, č. 94, s. 198, a van Compernolle, J., L'astreinte, Vyd. Larcier, 2007, s. 33. Podle belgické právní nauky představuje penále „donucovací prostředek, který má sloužit soudu k tomu, aby si vynutil splnění příkazu osobou, které byl uložen.“ Viz Moreau-Margrève, I., „L'astreinte“, Annuaire de droit de Liège, 1982, s. 14.

12 — Francouzská právní nauka kvalifikuje penále jako opatření k „nepřímému“ či „smírnému“ výkonu rozhodnutí. Od opatření k nucenému výkonu rozhodnutí se totiž odlišuje tím, že opatření k nucenému výkonu rozhodnutí umožňují věřiteli domoci se dlužné částky v případě, že dlužník vůbec nespolupracuje, kdežto finanční tlak, kterým na dlužníka působí penále, má za cíl motivovat ho k dobrovolnému splnění povinnosti. V tomto ohledu může věřitel, nedojde-li zaplacení částek dlužných na základě penále, využít k vymáhání penále nuceného výkonu rozhodnutí. Někteří autoři označují penále za normu, na kterou se tedy nevztahuje teritorialita donucovacího opatření charakteristická pro nucený výkon rozhodnutí. K tomu viz Payan, G., op. cit., s. 172. Vir Cuniberti, G., «Quelques observations sur le régime de l'astreinte en droit international privé», *Gazette du Palais*, 2009, č. 332, s. 2 a násl.

13 — Mezi vnitrostátními právními úpravami existuje také rozdíl v tom, v jakých případech lze penále použít. V některých právních řádech, zejména v belgickém, lucemburském a nizozemském právu, nelze penále uložit, spočívá-li hlavní povinnost v zaplacení peněžité částky. K tomu, pokud jde o belgické právo, viz článek 1385a soudního řádu. Naproti tomu ve francouzském právu lze penále v zásadě uložit nejen tehdy, kdy z rozhodnutí vyplývá povinnost konat nebo zdržet se určitého chování, ale rovněž v případě, stanoví-li rozhodnutí povinnost zaplatit peněžitou částku. Viz Payan, G., op. cit., s. 177.

14 — Ve vnitrostátním právu je toto řízení vyloučeno, jak pokud jde o soud, který rozhodoval ve věci samé, tak o exekuční soud. Viz, van Compernolle, J., op. cit., s. 38 a 77.

15 — Účastník řízení, jemuž je povinnost penále uložena, může nicméně uložení penále zpochybnit u exekučního soudu podle článku 1498 soudního řádu. Tamtéž, s. 78.

soudního řádu je penále konečné a vymahatelné na základě rozhodnutí, kterým bylo uloženo. Pokud jsou po oznámení tohoto rozhodnutí splněny jím stanovené podmínky, vzniká povinnost zaplatit penále v celkové výši a penále lze vymáhat, aniž by bylo vyžadováno nové soudní rozhodnutí [16], a to i v případě, kdy musí být výše penále stanovena za časovou jednotku, např. den, nebo za porušení povinnosti [17]. Podle článku 1385d soudního řádu se řídí přezkum penále zásadou, že penále může zrušit, změnit nebo snížit pouze soud, který rozhodl ve věci samé a uložil penále, přičemž výši penále stanovenou v rozhodnutí, jímž se ukládá penále nelze se zpětnou účinností snížit [18].

43. Naproti tomu ve finském právu, jak tvrdí předkládající soud a finská vláda, má penále upravené v ustanovení § 16 TpL motivovat k tomu, k tomu aby se setkání navrhovatele s dítětem uskutečnila v souladu s rozhodnutím o právu na styk s dítětem. Rozhodnutí, kterým je nařízena platba penále, následuje po vydání rozhodnutí, kterým byla stanovena hlavní povinnost, a předpokládá, že navrhovatel podá návrh na zahájení nového řízení [19]. Soud bude totiž přezkoumávat, zda a případně z jakých důvodů osoba povinná k úhradě penále nesplnila zcela nebo zčásti hlavní povinnost [20] , pouze tehdy, pokud tato osoba penále napadne. Podle § 19 odst. 2 TpL nemusí být platba penále nařízena, pokud povinná osoba prokáže, že jí ve splnění povinnosti bránil legitimní důvod, nebo pokud byla mezitím povinnost splněna [21]. Na rozdíl od belgické právní úpravy umožňuje finské právo soudu přezkoumat výši penále a snížit ji, pokud byla hlavní povinnost z podstatné části splněna nebo je výrazně snížena schopnost povinné osoby splácet dluh, nebo existuje jiný legitimní důvod pro snížení výše penále [22].

44. Dále pokud jde o určení oprávněné osoby, které připadne dlužné penále, z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že zatímco podle belgického práva náleží penále podle článku 1385c soudního řádu protistraně [23], podle finských právních předpisů se platí státu [24].

45. Dále se budu věnovat rozboru dvou problémů, které vyplývají z projednávané žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce a jsou zmíněny v bodě 36 tohoto stanoviska: jaké nařízení se na spor v původním řízení použije a jaké jsou podmínky pro vymáhání penále?

B – *K použitelnosti nařízení č. 44/2001*

46. Pokud jde o první předběžnou otázku, zda je soudní rozhodnutí vydané v Belgii a stanovící za účelem výkonu práva na styk s dítětem penále, vykonatelné ve Finsku na základě nařízení č. 44/2001, paní Wiertz, vlády všech členských států, které předložily vyjádření, jakož i Komise tvrdí, že toto nařízení nelze použít.

16 — Viz rozsudek belgického Kasačního soudu ze dne 25. září 2000. Viz rovněž van Compernolle, J., op. cit., s. 38.

17 — Ten, v jehož prospěch bylo penále uloženo, nese důkazní břemeno splnění podmínek splatnosti penále. Dojde-li k popření splatnosti penále, předkládají se důkazy o splnění těchto podmínek nejčastěji exekučnímu soudu. Ten provede následnou kontrolu existence nesplnění hlavní povinnosti, a na základě přezkumu podmínek splatnosti penále následnou kontrolu oprávněnosti opatření k výkonu rozhodnutí. Viz van Compernolle, J., op. cit., s. 38 a 78.

18 — Viz čl. 598[16] odst. 1 druhá věta polského občanského soudního řádu: „Soud je oprávněn ve výjimečných případech změnit penále uvedené v článku 598[15], pokud došlo ke změně okolností."

19 — Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že je na navrhovateli, aby prokázal, že protistrana styku s dítětem bránila.

20 — Viz § 19 odst. 1 TpL.

21 — Jak vyplývá z předkládacího rozhodnutí, legitimními důvody ve smyslu tohoto ustanovení jsou zejména onemocnění dítěte, které brání styku s rodičem, dále skutečnost, že rodič s právem styku nevyzvedne dítěte, jak bylo dohodnuto, nebo skutečnost, že dostatečně vyspělé dítě odmítá styk s druhým rodičem. Soud je povinen zohlednit z moci úřední skutečnosti relevantní z hlediska nejlepšího zájmu dítěte.

22 — Viz § 11 zákona o penále.

23 — Viz rovněž Payan, G., op. cit., s. 181.

24 — Stejně je tomu v případě německé právní úpravy, podle níž plyne výtěžek z penále do státního rozpočtu. Viz rozsudek Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr, Německo) ze dne 2. března 1983 – IVb ARZ 49/82. Viz také, Hüßtege, R., *Zivilprozessordnung*, Thomas, H. , Putzo, H. (ed.), 29. vydání, Mnichov 2008, § 888, bod 15; Stöber, K., v Zöller, R. (ed.), Zivilprozessordnung, 28. vydání, Kolín nad Rýnem 2010, § 888, bod. 13.

47. Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že pochybnosti o použitelném nařízení, které vyjádřil Korkein oikeus, se zakládají na skutečnosti, že povinnost, jejíž výkon je navrhován, tedy zaplacení penále, představuje peněžitou pohledávku, která se týká práva na styk s dítětem. Uvedený soud má sice za to, že penále tohoto druhu v zásadě nespadá do působnosti nařízení č. 44/2001, nicméně vyjadřuje pochybnosti, pokud jde o vymáhání tohoto penále podle nařízení č. 2201/2003.

48. Abychom na první předběžnou otázku mohli odpovědět, je dle mého názoru v rámci výkladu článku 1 nařízení č. 44/2001 nezbytné ověřit, zda takové penále, jako je penále dotčené v původním řízení, odpovídá kritériím vyplývajícím z judikatury Soudního dvora.

49. K tomu je třeba předně podotknout, že v rozsahu, v němž ve vztazích mezi členskými státy [25] byla Bruselská úmluva nahrazena nařízením (ES) č. 44/2001 [26], platí výklad Bruselské úmluvy podaný Soudním dvorem nadále i pro příslušná ustanovení nařízení č. 44/2001 [27]. Kromě toho z bodu 19 odůvodnění nařízení č. 44/2001 vyplývá, že musí být zajištěna kontinuita mezi výkladem Bruselské úmluvy a tohoto nařízení.

50. V rozsudku Realchemie Nederland [28] Soudní dvůr konstatoval, že oblast působnosti nařízení č. 44/2001 je stejně jako oblast působnosti Bruselské úmluvy omezena na pojem „věci občanské a obchodní“, jak je uvedeno v čl. 1 odst. 1 tohoto nařízení [29]. Nařízení se tak podle odst. 2 písm. a) téhož ustanovení nevztahuje majetkové vztahy mezi manželi. Finská, litevská a španělská vláda k tomu uvádějí, že právě z důvodu, aby se se tato mezera v právní úpravě částečně vyplnila, bylo přijato nařízení č. 2201/2003, které se použije na rozhodnutí vydaná ve věcech rodičovské zodpovědnosti [30] zahrnující podle čl. 1 odst. 2 písm. a) právo na styk s dítětem [31].

51. K otázce, zda spor spadá či nespadá do působnosti nařízení č. 44/2001, Soudní dvůr uvedl, že tuto působnost je nutno vymezit především v závislosti na skutečnostech, které charakterizují povahu právních vztahů mezi stranami sporu nebo předmět tohoto sporu [32]. Konkrétně pokud jde o předběžná opatření, má Soudní dvůr za to, že je pro jejich podřazení pod působnost nařízení č. 44/2001 určující nikoliv povaha předběžných opatření jako takových, ale povaha práv, jejichž ochranu zajišťují [33].

52. Jak jsem vysvětlil v bodě 40 tohoto stanoviska, má v projednávané věci podle článku 1385a soudního řádu penále dotčené v původním řízení ve vztahu k hlavní povinnosti akcesorickou povahu. V daném případě ukládá hlavní povinnost paní Wiertz, aby panu Bohezovi umožnila využít práva na styk s dětmi, které mu bylo přiznáno.

25 — Pokud jde o Dánské království, viz Dohoda mezi Evropskou unií a Dánským královstvím o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, podepsaná v Bruselu dne 19. října 2005 (Úř. věst. L 299, s. 62).

26 — Viz čl. 68 odst. 1 nařízení č. 44/2001.

27 — Rozsudky Draka NK Cables a další (C-167/08, EU:C:2009:263, bod 20), SCT Industri (C-111/08, EU:C:2009:419, bod 22), German Graphics Graphische Maschinen (C-292/08, EU:C:2009:544, bod 27); Realchemie Nederland (C-406/09, EU:C:2011:668, bod 38), Sapir a další (C-645/11, EU:C:2013:228, bod 31) a Sunico a další (C-49/12, EU:C:2013:545, bod 32).

28 — C-406/09, EU:C:2011:668, bod 39.

29 — Tamtéž, bod 39.

30 — Článek 1 odst. 1 písm. b) nařízení č. 2201/2003.

31 — Pokud jde o důvody, které vedly k vyloučení otázek týkajících se osobního stavu fyzických osob z Bruselské úmluvy, ve zprávě vypracované M. P. Jenardem k Úmluvě ze dne 27. září 1968 o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 1972, L 299, s. 32) se uvádí, že „bez ohledu na zvolená pravidla pro určení příslušnosti – předpokládáme-li, že výbor mohl docílit sjednocení pravidel v této oblasti – jsou v současné době rozdíly v této problematice v jednotlivých právních systémech, zejména rozdíly v kolizních normách, takové, že je obtížné upustit ve fázi řízení o prohlášení vykonatelnosti od kontroly těchto pravidel.“

32 — Realchemie Nederland (C-406/109, EU:C:2011:668, bod 39, a citovaná judikatura).

33 — Tamtéž, bod 40.

53. Soudní dvůr upřesnil, že při výkonu rozhodnutí soudu, které ukládá povinnost zaplacení pokuty za účelem výkonu soudního rozhodnutí vydaného ve věcech občanských a obchodních, závisí povaha práva na výkon rozhodnutí na charakteru subjektivního práva, na základě jehož porušení byl nařízen výkon rozhodnutí [34], tedy v projednávané věci práva pana Boheze na styk s dítětem.

54. Z toho dle mého názoru vyplývá, že vymáhání takového penále, jako je penále, které je dotčeno v původním řízení, nespadá do působnosti nařízení č. 44/2001. Toto penále má totiž jednak akcesorickou povahu a úzce souvisí s právem na styk s dítětem, jehož výkon zaručuje, jednak jsou otázky týkající se práva na styk s dítětem z nařízení č. 44/2001 vyloučeny.

55. Navrhuji proto Soudnímu dvoru, aby na první předběžnou otázku odpověděl, že soudní rozhodnutí vydané v jednom členském státě, ve kterém je současně stanoveno penále za účelem výkonu práva rodiče na styk s dítětem, není vykonatelné v jiném členském státě na základě nařízení č. 44/2001.

56. Vzhledem k tomu, jak navrhuji odpovědět na první předběžnou otázku, není třeba na druhou otázku odpovídat.

C – K podmínkám vymáhání penále na základě nařízení č. 2201/2003

57. Třetí předběžnou otázkou se předkládající soud v podstatě Soudního dvora dotazuje, zda je třeba penále, které zaručuje výkon soudního rozhodnutí o právu na styk s dítětem, považovat za opatření k výkonu rozhodnutí, a tudíž za opatření patřící do rámce vykonávacího řízení ve věci práva na styk s dítětem, které se podle článku 47 odst. 1 nařízení č. 2201/2003 řídí vnitrostátním právem, nebo zda penále tvoří nedílnou součást rozhodnutí o právu na styk s dítětem, a z toho důvodu je přímo vykonatelné na základě nařízení č. 2201/2003.

58. Za účelem zodpovězení této otázky se budu nejprve zabývat právní povahou penále z hlediska systému uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v Evropské unii. Dále budu zkoumat, zda je takové penále, jako je penále, které je dotčeno v původním řízení, nedílnou součástí merita rozhodnutí o právu na styk s dítětem, nebo ho lze naopak posuzovat odděleně jako samostatnou povinnost.

1. K právní povaze penále z hlediska systému uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v Evropské unii

59. Jak bylo zmíněno v bodě 39 tohoto stanoviska, je penále, obecně vzato, nástrojem, který používá více členských států. Klade si za cíl zajistit splnění povinnosti, která spočívá ve věci dotčené v původním řízení v respektování práva na styk s dítětem. Penále má tedy akcesorickou povahu a vychází z předpokladu, že povinnou osobu by měla perspektiva, že bude muset zaplatit nezanedbatelnou částku, motivovat k dobrovolnému splnění povinnosti. Jak už jsem uvedl, tento donucovací charakter je společným znakem penále a opatření k výkonu rozhodnutí.

60. Jednotlivé fáze uplatňování penále jasně naznačují složitost tohoto institutu a umožňují lépe pochopit jeho povahu. Na každou z těchto fází, tj. uložení hlavní povinnosti pod sankcí, stanovení konkrétní výše penále a dobrovolné nebo vynucené uhrazení penále, se mohou vztahovat různá pravidla a mohou být předmětem odlišných řízení [35]. Institut penále je složitější v situaci, kdy má být toto opatření přijato v přeshraničním kontextu [36].

34 — Obdobně viz rozsudek Realchemie Nederlad (C-406/109, EU:C:2011:668, bod 42).

35 — V tomto smyslu viz stanovisko generálního advokáta Cruz Villalóna ve věci DHL Express France (C-235/09, EU:C:2010:595, body 47 a 48).

36 — Tamtéž body 47 a 48.

61. Posledně uvedená skutečnost, tj. přeshraniční prvek, vysvětluje obtíže, zejména pokud jde o určení právního režimu, který se použije na penále v rámci systému uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v Evropské unii, jak je tomu v případě dotčeném v původním řízení.

62. S ohledem na výše uvedené skutečnosti představuje zásadní otázku určení právní povahy takového penále, jako je to, které je dotčeno v původním řízení.

2. Penále jako nedílná součást merita rozhodnutí o právu na styk s dítětem

63. Tuto analýzu bych chtěl zahájit otázkou: představuje penále dotčené v původním řízení nedílnou součást rozhodnutí o právu na styk s dítětem, nebo ho lze naopak posuzovat odděleně jako samostatnou povinnost?

64. Pokud jde o věc v původním řízení, jsem toho názoru, že takové penále je nedílnou součástí merita rozhodnutí o právu na styk s dítětem.

65. K tomu bych chtěl předně uvést, že z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že penále uložené belgickým soudem má zajistit výkon rozhodnutí týkajícího se práva na styk s dítětem. Penále bylo stanoveno soudem členského státu původu současně s rozhodnutím ve věci samé, a má tedy akcesorickou povahu. Jedná se o první fázi uplatnění penále, jak bylo uvedeno v bodě 60 tohoto stanoviska, tj. uložení hlavní povinnosti pod sankcí s penále.

66. Komise správně na jednání zdůraznila, že případ, kterým se zabýváme, tedy má-li být rozhodnutí o právu na styk s dítětem se stanovením penále vykonáno v jiném členském státě, nelze zaměňovat se situací, kdy soud členského státu původu přijal rozhodnutí o právu na styk s dítětem, ale bez stanovení penále [37]. V takovém hypotetickém případě by se na následné uložení penále členským státem výkonu samozřejmě vztahoval článek 47 odst. 1 nařízení č. 2201/2003 a použila by se právní úprava členského státu výkonu. Článek 26 tohoto nařízení nicméně zakazuje přezkum rozhodnutí o právu na styk s dítětem ve věci samé.

67. Dále bych chtěl zdůraznit, že vymáhání penále dotčeného ve věci v původním řízení předpokládá, jak vyplývá z předkládacího rozhodnutí a písemného vyjádření Komise, že rodič, u něhož dítě bydlí, porušil povinnost spolupracovat při realizaci práva na styk s dítětem. V tomto ohledu souhlasím s tvrzením finské, litevské a španělské vlády, jakož i Komise, podle nichž tvoří penále nedílnou součást rozhodnutí o právu na styk s dítětem. Je proto logický závěr, že penále je v zásadě vykonatelné stejně jako samotné rozhodnutí o právu na styk s dítětem podle nařízení č. 2201/2003.

68. Naopak, pokud bychom v projednávané věci připustili výklad finské vlády, podle něhož je penále součástí vykonávacího řízení podle čl. 47 odst. 1 nařízení č. 2201/2003, nebylo by možné na základě tohoto nařízení penále uznat ani vymáhat, ale řídilo by se právem členského státu výkonu [38], jak uvádí i sama finská vláda. V takovém případě by se mohlo stát penále uložené členským státem původu – v projednávané věci belgickým soudem – za účelem výkonu práva na styk s dítětem neúčinným, ačkoliv se jedná o opatření, jehož cílem je výkon tohoto práva. Donucovací charakter penále by tak byl omezen výlučně na členský stát původu.

37 — Zdůrazňuji, že v případě, že členský stát stanoví penále za účelem zajištění splnění hlavní povinnosti, tj. práva na styk rodiče s dítětem, v rozhodnutí, které následuje po vydání rozhodnutí o právu na styk s dítětem, to v zásadě nic nemění na akcesorické povaze penále. Článek 47 odst. 1 nařízení č. 2201/2003 proto nelze použít.

38 — Domnívám se, že si finská vláda, která považuje penále za nedílnou součást rozhodnutí o právu na styk s dítětem, protiřečí.

69. Dospívám tedy k závěru, že penále, které tvoří nedílnou součást rozhodnutí o právu na styk s dítětem, jako je penále dotčené ve věci v původním řízení, je z toho důvodu přímo vykonatelné na základě nařízení č. 2201/2003 a nelze jej považovat za opatření k výkonu rozhodnutí spadající do rámce vykonávacího řízení ve smyslu čl. 47 odst. 1 nařízení č. 2201/2003.

D – *K určení výše penále v rámci nařízení č. 2201/2003: analogické použití článku 49 nařízení č. 44/2001*

70. Podstatou čtvrté otázky předkládajícího soudu je, zda musí být penále předtím, než je v dožádaném členském státě vymáháno, v členském státě původu předmětem nového soudního rozhodnutí, kterým bude s konečnou platností určena výše penále soudem tohoto členského státu.

71. Z písemného vyjádření finské a litevské vlády vyplývá, že považují takový krok ze strany soudu členského státu původu za bezúčelný, neboť se na vymáhání penále v každém případě vztahuje vnitrostátní právní úprava členského státu výkonu podle čl. 47 odst. 1 nařízení č. 2201/2003. Španělská vláda a Komise naproti tomu ve svých vyjádřeních tvrdí, že je třeba zhojit nedostatek spočívající v tom, že nařízení č. 2201/2003 neobsahuje pravidlo obdobné tomu, které stanoví článek 49 nařízení č. 44/2001, analogickým použitím tohoto ustanovení.

72. Souhlasím s názorem uvedeným na druhém místě.

73. Třebaže z nařízení č. 2201/2003 požadavek na určení výše penále nevyplývá, mělo by být analogické použití článku 49 nařízení č. 44/2001 v projednávané věci podrobeno právnímu rozboru [39]. Unijní zákonodárce totiž penále upravuje pouze v článku 49 nařízení č. 44/2001 [40]. Zásah unijního zákonodárce v této oblasti má za následek, že soudní rozhodnutí přijatá v jednom členském státě, kterými bylo takové opatření uloženo, „budou vykonána na území jiného [členského] státu pouze tehdy, pokud byla jejich výše s konečnou platností stanovena soudy členského státu původu“ [41]. Použití tohoto ustanovení je tak podmíněno určením výše penále [42]. Jinými slovy článek 49 nařízení č. 44/2001 neumožňuje, aby byla výše penále určena v jiném členském státě, než ve kterém bylo penále

39 — Viz Magnus, U., a Mankowski, P., „Úvod“, *Brussels II bis Regulation*, Magnus, U. a Mankowski, P (editoři), Sellier European Law Publishers, 2012, s. 32: „[it] ought to be stressed again that it would be foolish to dispose lightly of the treasure contained in the Brussels I regime and the experiences made in that realm. Prospective adventure trips might turn into entertainment journeys where Brussels I has already paved the ways“.

40 — Obtíže, které výklad článku 49 nařízení č. 44/2001 upravující pojem „penále“ vyvolával v jednotlivých vnitrostátních právních řádech, vedly některé autory k názoru, že je třeba tento pojem „vykládat autonomně“ s důrazem na funkci tohoto institutu, a to stanovit účastníku řízení „povinnost zaplatit určitou peněžitou částku nebo mu pohrozit jejím uložením a tím ho donutit respektovat soudní rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.“ Viz Guinchard, E., „Procédures civiles d'exécution en droit international privé“, Guinchard, S. a Moussa, T. (a kolektiv), *Droit et pratique des voies d'exécution*, Dalloz, 7. vydání, 2012, s. 2172 a 2192.

41 — Tuto podmínku zakotvovala i Bruselská úmluva v článku 43. Viz zpráva vypracovaná M. P. Jenardem op. cit.,s. 54). Toto řešení upravovala rovněž Luganská úmluva ze dne 16. září 1988, a bylo převzato článkem 49 [nové] Luganské úmluvy ze dne 30. října 2007 o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2007, L 339, s. 1).

42 — Toto řešení se setkalo s kritikou, zejména ve zprávě, kterou vypracovali Hess, B., Pfeiffer, T., a Schlosser, P., op. cit, s. 271 až 275, která poukazovala na obtíže spojené s výkladem článku 49 nařízení č. 44/2001. Viz rovněž Hess, B., Pfeiffer, T. a Schlosser, P., *The Brussels I. Regulation (EC) No 44/2001*, Beck Mnichov, 2008, s. 156 až 159. V obdobném duchu byl formulován článek 67 návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepracované znění), [COM(2010) 748 final ze dne 14. prosince 2010, s. 271 až 275]: „ Cizí soudní rozhodnutí o zaplacení penále vydaná v jednom členském státě jsou v dožádaném členském státě výkonu vykonatelná v souladu s oddíly 1 nebo 2. Příslušný soud nebo orgán v členském státě výkonu stanoví výši penále, jestliže částka penále nebyla s konečnou platností stanovena soudy členského státu původu.“ Jak uvedla Komise v písemném vyjádření, po jednáních se nicméně dospělo k závěru, že podmínka stanovení výše částky penále s konečnou platností představuje jediný konkrétní prostředek, jak zajistit vymáhání penále v zahraničí, a ustanovení zůstalo při přepracování nařízení č. 44/2001 v nezměněné podobě. Viz rovněž můj komentář v poznámce pod čarou na následující stránce.

vysloveno [43]. Proto jsou soudní rozhodnutí, kterými bylo uloženo penále, jehož výše nebyla v členském státě původu „s konečnou platností stanovena“, vyloučena z použití zásady volného pohybu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, která je jedním z hlavních cílů, které nařízení č. 44/2001 podle bodu 6 jeho odůvodnění sleduje.

74. Domnívám se, že v projednávané věci je analogické použití tohoto ustanovení relevantní. K této analogii uvádím následující úvahy. Toto zjištění vyžaduje, abych učinil následující poznámky.

75. Zaprvé, jak už jsem nastínil výše, není požadavek na určení výše penále upraven ve všech členských státech [44]. Fáze předchozího určení výše penále se může v jednotlivých vnitrostátních právních řádech řídit odlišnými pravidly a být předmětem odlišných řízení, jako je tomu i v projednávané věci, neboť belgické právo podobné řízení o určení výše penále nezná. Tato rozdílnost vnitrostátních právních úprav vedla k přijetí pravidla formulovaného v článku 49 nařízení č. 44/2001 [45]. Ze zprávy vypracované M. Schlosserem [46] konkrétně vyplývá, že toto pravidlo bylo do nařízení začleněno, „aby se předešlo obtížím, které by rozdílnost vnitrostátních právních úprav mohla způsobit ve vztazích mezi členskými státy v oblasti výkonu rozsudků týkajících se uskutečnění individuálního jednání, pokud je jako sankce stanoveno penále“.

76. V této souvislosti Komise uvádí, že ačkoliv nařízení č. 2201/2003 neobsahuje ustanovení odpovídající článku 49 nařízení č. 44/2001, nebyla tato otázka při jednání před Soudním dvorem nastolena, a nebyla ani řešena při přípravě nařízení č. 2201/2003. Z toho však nelze dovozovat, jak Komise při jednání podotkla, že by zákonodárce zamýšlel vymáhání penále z oblasti působnosti tohoto nařízení vyloučit.

77. Zadruhé poukazuji na to, že by se analogickým použitím článku 49 nařízení č. 44/2001 zamezilo jakékoliv formě přezkumu ve věci samé ve vztahu k rozhodnutí vydaného soudem členského státu původu, tedy přezkumu, k němuž by mohl vést zásah ze strany soudu členského státu výkonu [47] a který zakazuje článek 26 nařízení č. 2201/2003 [48]. Pokud by totiž soud členského státu výkonu ve věci zasáhl, aby upravil penále způsobem, kterým by zohlednil procesní náležitosti požadované jeho vnitrostátním právem, čelil by nejen obtížím spojeným s aplikací procesních pravidel jiného právního řádu, ale především – a to je nejzásadnější – postupoval by v rozporu s režimem výkonu rozhodnutí upraveného nařízením č. 2201/2003 a zásadou vzájemného uznávání soudních rozhodnutí, na němž je toto nařízení založeno [49]. V tomto ohledu považuji za vhodné rovněž podotknout, že z bodů 2 a 21 odůvodnění nařízení č. 2201/2003 vyplývá, že režim uznávání a výkonu soudních rozhodnutí je základem vytvoření skutečného soudního prostoru a zakládá se na zásadě vzájemné důvěry.

43 — Viz článek 55 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepracované znění), (Úř. věst. 2012, L 351, s. 1). Třebaže se znění tohoto článku odlišuje od znění článku 49 nařízení č. 44/2001, je požadavek na určení výše penále soudem zakotven v obou těchto ustanoveních. Viz rovněž článek 66 nařízení č. 1215/2012: „1. [t]oto nařízení se vztahuje pouze na řízení zahájená, na veřejné listiny formálně vyhotovené nebo registrované a na soudní smíry schválené či uzavřené ke dni 10. ledna 2015 nebo po něm. 2. Aniž je dotčen článek 80, použije se nařízení (ES) č. 44/2001 i nadále na rozhodnutí vydaná v zahájených řízeních, veřejné listiny formálně vyhotovené nebo registrované a soudní smíry schválené či uzavřené přede dnem 10. ledna 2015 a spadající do oblasti působnosti nařízení (ES) č. 44/2001“.

44 — Viz bod 42 výše.

45 — Viz Gaudemet-Tallon, H., *Compétence et exécution des jugements en Europe. Règlement no 44/2001. Conventions de Bruxelles et de Lugano*, 4. vyd., L. G. D. J., 2010, s. 487.

46 — Op. cit, s 132.

47 — Viz McEleavy, P., «Article 48», *Brussels II bis Regulation*, Magnus, U. a Mankowski, P. (editoři), op. cit., s. 398 až 402, s. 399: „It was clearl[y] […] that courts in the State of enforcement were afforded a limited power through Art. 48 to review the foreign order to assess the modalities of its operation“.

48 — V této souvislosti viz také čl. 45 odst. 2 nařízení č. 44/2001.

49 — Obdobně viz rozsudek Aguirre Zarraga (C-491/10 PPU EU:C:2010:828, body 69 a 70).

78. Kromě toho bych chtěl uvést i to, že s ohledem na specifickou povahu práva na styk s dítětem, pokud jde o jeho praktický výkon [50], představuje jedinou pravomoc, kterou disponuje soud členského státu výkonu ve vztahu k rozhodnutí o právu na styk s dítětem, pravomoc svěřená tomuto soudu článkem 48 nařízení č. 2201/2003 týkajícím se praktických podmínek výkonu tohoto práva [51]. Toto ustanovení totiž ponechává členskému státu výkonu určitý prostor pro uvážení, když mu umožňuje zasáhnout za účelem zajištění efektivního výkonu práva na styk s dítětem. Rozhodnutí nemůže být nicméně soudem členského státu výkonu přezkoumáváno po meritorní stránce, tento soud se musí omezit na posouzení toho, zda takové rozhodnutí obsahuje praktická ustanovení pro výkon práva na styk s dítětem a zda jsou tato ustanovení dostatečná [52]. V této souvislosti Komise v písemném vyjádření zdůrazňuje, že soudy by měly využívat výsad, které jim svěřuje článek 48 nařízení č. 2201/2003 tak, aby bylo vždy možné právo na styk s dítětem realizovat, a je-li to nutné, aby mohl být jeho výkon vynucen. S tímto názorem souhlasím.

79. Zatřetí analogické použití článku 49 nařízení č. 44/2001 je nezbytné dle mého soudu jako výjimka z obecného pravidla článku 41 odst. 1 nařízení č. 2201/2003. Toto ustanovení upravuje „uznávání a výkon rozhodnutí o právu na styk s dítětem v jiném členském státě bez nutnosti prohlášení vykonatelnosti a bez možnosti námitky proti uznání rozhodnutí, pokud bylo rozhodnutí osvědčeno v členském státě původu v souladu s odstavcem 2“. K případné změně práva na styk s dítětem tak, aby jednak lépe zohledňovalo nejlepší zájem dítěte a jednak reagovalo na možné změny, k nimž došlo, je příslušný výhradně členský stát původu. Soud členského státu výkonu musí mít možnost vycházet ve svém rozhodnutí z penále, jehož výše byla stanovena s konečnou platností.

80. Ve věci v původním řízení musí pan Bohez obdržet od belgického soudu potvrzení o konečné výši penále, i když se podle belgického práva žádné zvláštní rozhodnutí nevyžaduje. V této souvislosti považuji za užitečné odkázat na belgickou judikaturu a právní nauku týkající se této problematiky. Podle belgické judikatury je totiž z hlediska nařízení č. 44/2001 podání návrhu u soudu členského státu původu odůvodněné, i když belgické právo řízení o určení výše penále neupravuje [53]. Belgická nauka pak vyslovuje názor, že v kontextu „evropského prostoru“ má přednost nařízení č. 44/2001 a belgický exekuční soud je příslušný pro určení výše penále, třebaže nebylo vykonávací řízení v Belgii zahájeno [54]. Pravomoc určit výši penále mají tedy v každém případě příslušné orgány státu původu.

81. Začtvrté jsem toho názoru, že požadavek, aby byla výše penále určena v rámci nařízení č. 2201/2003, je dobře slučitelný s tak citlivou oblastí, jako jsou rodinné vztahy obecně, a zejména problematika práva na styk s dítětem. Článek 24 odst. 3 Listiny základních práv Evropské unie stanoví, že „dítě má právo udržovat pravidelné osobní vztahy a přímý styk s oběma rodiči, ledaže by to bylo v rozporu s jeho zájmy“ [55]. V této souvislosti z bodu 2 odůvodnění nařízení č. 2201/2003 vyplývá, že právo na styk s dítětem je považováno za prioritu. Pro ochranu práv dítěte je proto zcela zásadní, aby mohli oba rodiče účinně vykonávat právo na styk s dítětem, což je i cíl, který sleduje penále.

50 — Právo na styk s dítětem často závisí na vnějších skutečnostech, např. zdraví dítěte, vzdálenosti, která dělí rodiče od dítěte, přičemž tyto okolnosti jsou o to citlivější v přeshraničním kontextu.

51 — Podle článku 48 nařízení č. 2201/2003, pokud „nezbytné podmínky nebyly zcela nebo dostatečně uvedeny v rozhodnutí vydaném soudy členského státu příslušnými ve věci a za předpokladu, že základní obsah tohoto rozhodnutí je nedotčen“.

52 — Viz McEleavy, P., op. cit., s. 398.

53 — Viz usnesení předsedy soudu ze dne 17. září 2003, vydané předsedou soudu prvního stupně v Lutychu: „[…] jedná se tedy o preventivní žalobu, která je přijatelná v případě, kdy přístup dlužníka jasně nasvědčuje, že dluh popírá. Takové předběžné určení výše pokuty mimoto vyžaduje nařízení ES č. 44/2001 […], což z pohledu tohoto nařízení umožňuje podat návrh u soudu státu původu, třebaže nařízení Benelux řízení o určení výše penále neupravuje“.

54 — Viz de Leval, G. et van Compernolle, J., Saisies et astreinte, Éditions de la formation permanente CUP – říjen 2003, Université de Liège, s. 272, a van Compernolle, J., op. cit., s. 47: „[n]a rozdíl od úpravy platné pro prostor Beneluxu, v evropském prostoru je třeba se znovu obrátit na soud státu původu za účelem získání nového právního titulu, kterým bude určeno penále a na jehož základě může proběhnout řízení o nuceném vymáhání penále. Přednost má tedy evropské nařízení a exekuční soud je příslušný k určení výše penále, i když nebyl podán návrh na zahájení exekučního řízení“.

55 — Viz bod 33 odůvodnění nařízení č. 2201/2003. Viz také Lenaerts, K., „The Interpretation of the Brussels II Bis Regulation by the European Court of Justice“, *En hommage à Albert Weitzel – L'Europe des droits fondamentaux* ,pod vedením Luc Weitzela, Pedone, A., 2013, s. 129 až 152, s. 132: „The Regulation must be interpreted in compliance with the fundamental rights of the child concerned, notably with Articles 7 and 24 of the Charter of Fundamental Rights of the European Union“.

82. Za těchto okolností by analogické použití článku 49 nařízení č. 44/2001 umožnilo soudní kontrolu nesplnění povinností tvrzeného osobou, v jejíž prospěch je hlavní povinnost stanovena. Tato kontrola má zásadní význam pro lepší zohlednění nejlepšího zájmu dítěte. Tato kontrola totiž předpokládá, že soudce členského státu původu konstatuje nejen to, kolikrát nebylo dítě ke styku s rodičem předáno, ale také důvody, které k tomu vedly, např. zda šlo o důvody související s nějakou náhodnou událostí, zdravotním stavem dítěte nebo rodiče, nebo spočívající v tom, že se dospívající odmítá stýkat s rodičem, kterému dítě nebylo svěřeno do péče, či zda se jedná o důvody dané finančními problémy rodičů.

83. Konečně jak vyplývá z bodu 79 tohoto stanoviska, je-li rozhodnutím o právu na styk s dítětem uloženo penále, které je vymáháno v jiném členském státě, jsou povinny oba soudy (soud členského státu původu a soud členského státu výkonu) v nejlepším zájmu dítěte spolupracovat tak, aby byly zohledněny všechny okolnosti dané věci. Jsou proto oprávněny využít výsad, které jim svěřuje článek 48 nařízení č. 2201/2003. Takováto spolupráce předpokládá dělbu pravomoci a odpovědnosti mezi soudem členského státu původu a soudem členského státu výkonu za účelem zajištění ochrany, které dítěti přiznává unijní právo. Dotčené soudy musí vzít v prvé řadě v úvahu nejlepší zájem dítěte[56].

84. S ohledem na výše uvedené proto zastávám názor, že předtím, než je penále v dožádaném členském státě vymáháno, musí být předmětem nového soudního rozhodnutí v členském státě původu, aby byla jeho výše soudem tohoto členského státu s konečnou platností stanovena.

85. Vzhledem k tomu, jak jsem odpověděl na třetí a čtvrtou otázku, není třeba, abych odpovídal na pátou předběžnou otázku vznesenou předkládajícím soudem. S ohledem na odpověď na první až čtvrtou otázku není namístě odpovídat na pátou a šestou otázku.

V – **Závěry**

86. S ohledem na všechny výše uvedené úvahy navrhuji Soudnímu dvoru, aby odpověděl na otázky předložené Korken Oikeus následovně:

1) Soudní rozhodnutí, které je vydáno v jednom členském státě a jímž je současně stanoveno penále za účelem zajištění výkonu práva na styk s dítětem, nelze vymáhat v jiném členském státě na základě nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

2) Penále, které tvoří nedílnou součást takového rozhodnutí o právu na styk s dítětem, jako je rozhodnutí, o něž se jedná ve věci v původním řízení, je z toho důvodu přímo vykonatelné na základě nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 a nelze ho považovat za opatření k výkonu rozhodnutí spadající do rámce vykonávacího řízení ve smyslu čl. 47 odst. 1 tohoto nařízení.

3) Předtím, než se přikročí k vymáhání penále v dožádaném členském státě, musí být penále předmětem nového soudního rozhodnutí v členském státě původu, aby byla výše penále stanovena tímto členským státem s konečnou platností.

56 — Viz Lenaerts, K., op. cit., s. 151: „When interpreting the provisions of the Brussels II bis Regulation relating to matters of parental responsibility, the ECJ always takes into account the best interests of the child“.